

مرجعی پیشرفته برای

ترجمه

بزیل هتیم و جرمی ماندی

ترجمه

مریم جابر

زیر نظر

فریبرز مجیدی

تهران

۱۳۸۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: حاتم، بادل، ۱۹۴۷ - م.
 عنوان و نام پدیدآور: مرجعی پیشرفته برای ترجمه / بزیل هتیم، جرمی ماندی؛ ترجمه مریم جابر؛ زیر نظر فریبرز مجیدی.
 مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۸۸.
 مشخصات ظاهری: ۶۰۸ ص.
 فروست: «سمت»؛ ۱۳۱۲، زبان و ادبیات انگلیسی؛ ۵۱.
 شابک: ۹-۴۰۴-۵۳۰-۹۶۴-۹۷۸ ۶۴۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 یادداشت: عنوان اصلی:
 Translation: An Advanced Resource Book, c2004.

موضوع: ترجمه
 شناسه افزوده: ماندی، جرمی، ۱۹۶۰ - م. Munday, Jeremy.
 شناسه افزوده: جابر، مریم، ۱۳۴۹ - ، مترجم.
 شناسه افزوده: مجیدی، فریبرز، ۱۳۱۹ -
 شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.
 رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ م ۴ ح ۲ / ۲۰۶
 رده بندی دیویی: ۴۱۸/۰۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۴۳۷۴۱

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
 مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

Translation: An Advanced Resource Book; B. Basil Hatim, Jeremy Munday; London & New York: Routledge, 2004.

مرجمی پیشرفته برای ترجمه

ترجمه مریم جابر

چاپ اول: زمستان ۱۳۸۸

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: «سمت»

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

قیمت: ۶۴۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشنده گان و عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)، روبه روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۴۴۲۴۶۲۵۰-۲.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از هدفهای مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنایی و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را، که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادهای و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند. کتاب حاضر برای دانشجویان رشته مترجمی زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی دروس «مقدمات ترجمه» و «ترجمه پیشرفته» هر کدام به ارزش ۲ واحد ترجمه شده است. امید است که علاوه بر جامعه دانشگاهی سایر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	ترجمه
۳	پیشگفتار ویراستاران مجموعه
۶	سپاس‌گزاری
۹	چگونگی استفاده از این کتاب
بخش آ: مقدمه	
۱۷	واحد ۱ ترجمه چیست؟
۲۸	واحد ۲ راهبردهای ترجمه
۳۹	واحد ۳ واحد ترجمه
۵۳	واحد ۴ تغییرات ترجمه‌ای
۶۴	واحد ۵ تحلیل معنا
۷۴	واحد ۶ تعادل پویا و گیرنده پیام
۸۶	واحد ۷ کاربردشناسی متنی و تعادل
۹۹	واحد ۸ ترجمه و مناسبت
۱۱۴	واحد ۹ نوع متن در ترجمه
۱۲۹	واحد ۱۰ سیاق سخن متن در ترجمه
۱۴۴	واحد ۱۱ تغییرات متن، گونه، و گفتمان در ترجمه
۱۵۵	واحد ۱۲ عاملهای قدرت در ترجمه
۱۶۹	واحد ۱۳ ایدئولوژی و ترجمه
۱۸۳	واحد ۱۴ ترجمه در عصر فناوری اطلاعات
بخش ب: گسترش مطالب	
۲۰۱	واحد ۱ ترجمه چیست؟

۲۱۷	واحد ۲ راهبردهای ترجمه
۲۲۳	واحد ۳ واحد ترجمه
۲۳۴	واحد ۴ تغییرات ترجمه‌ای
۲۵۲	واحد ۵ تحلیل معنا
۲۶۵	واحد ۶ تعادل پویا و گیرنده پیام
۲۸۰	واحد ۷ کاربردشناسی متنی و تعادل
۲۹۱	واحد ۸ ترجمه و مناسبت
۳۰۰	واحد ۹ نوع متن در ترجمه
۳۰۹	واحد ۱۰ سیاق سخن متن در ترجمه
۳۱۹	واحد ۱۱ تغییرات متن، گونه، و گفتمان در ترجمه
۳۳۲	واحد ۱۲ عاملهای قدرت در ترجمه
۳۴۲	واحد ۱۳ ایدئولوژی و ترجمه
۳۵۳	واحد ۱۴ ترجمه در عصر فناوری اطلاعات

بخش پ: کاوش

۳۶۷	واحد ۱ ترجمه چیست؟
۳۷۴	واحد ۲ راهبردهای ترجمه
۳۸۲	واحد ۳ واحد ترجمه
۳۹۳	واحد ۴ تغییرات ترجمه‌ای
۴۰۰	واحد ۵ تحلیل معنا
۴۱۵	واحد ۶ تعادل پویا و گیرنده پیام
۴۳۱	واحد ۷ کاربردشناسی متنی و تعادل
۴۴۳	واحد ۸ ترجمه و مناسبت
۴۵۶	واحد ۹ نوع متن در ترجمه
۴۶۶	واحد ۱۰ سیاق سخن متن در ترجمه
۴۷۸	واحد ۱۱ تغییرات متن، گونه، و گفتمان در ترجمه
۴۹۲	واحد ۱۲ عاملهای قدرت در ترجمه

صفحه	عنوان
۵۰۵	واحد ۱۳ ایدئولوژی و ترجمه
۵۱۷	واحد ۱۴ ترجمه در عصر فناوری اطلاعات
۵۲۷	تحول کلمه‌ها و فرهنگها - چند نکته پایانی
۵۳۰	منابعی برای مطالعه بیشتر
۵۳۳	کتاب‌شناسی
۵۴۵	فهرست اصطلاحات
۵۷۱	واژه‌نامه
۵۷۷	نمایه

فهرست ارجاعی مطالب

بخش آ: مقدمه		
۱۷	ترجمه چیست؟	واحد ۱
۲۸	راهبردهای ترجمه	واحد ۲
۳۹	واحد ترجمه	واحد ۳
۵۳	تغییرات ترجمه‌ای	واحد ۴
۶۴	تحلیل معنا	واحد ۵
۷۴	تعادل پویا و گیرنده پیام	واحد ۶
۸۶	کاربردشناسی متنی و تعادل	واحد ۷
۹۹	ترجمه و مناسبت	واحد ۸
۱۱۴	نوع متن در ترجمه	واحد ۹
۱۲۹	سیاق سخن متن در ترجمه	واحد ۱۰
۱۴۴	تغییرات متن، گونه، و گفتمان در ترجمه	واحد ۱۱
۱۵۵	عاملهای قدرت در ترجمه	واحد ۱۲
۱۶۹	ایدئولوژی و ترجمه	واحد ۱۳
۱۸۳	ترجمه در عصر فناوری اطلاعات	واحد ۱۴

بخش پ: کاوش	بخش ب: گسترش مطالب
۳۶۷ ترجمه چیست؟	۲۰۱ ترجمه چیست؟
۳۷۴ راهبردهای ترجمه	۲۱۷ راهبردهای ترجمه
۳۸۲ واحد ترجمه	۲۲۳ واحد ترجمه
۳۹۳ تغییرات ترجمه‌ای	۲۳۴ تغییرات ترجمه‌ای
۴۰۰ تحلیل معنا	۲۵۲ تحلیل معنا
۴۱۵ تعادل پویا و گیرنده پیام	۲۶۵ تعادل پویا و گیرنده پیام
۴۳۱ کاربردشناسی متنی و تعادل	۲۸۰ کاربردشناسی متنی و تعادل
۴۴۳ ترجمه و مناسبت	۲۹۱ ترجمه و مناسبت
۴۵۶ نوع متن در ترجمه	۳۰۰ نوع متن در ترجمه
۴۶۶ سیاق سخن متن در ترجمه	۳۰۹ سیاق سخن متن در ترجمه
تغییرات متن، گونه، و گفتمان در	تغییرات متن، گونه، و گفتمان در
۴۷۸ ترجمه	۳۱۹ ترجمه
۴۹۲ عاملهای قدرت در ترجمه	۳۳۲ عاملهای قدرت در ترجمه
۵۰۵ ایدئولوژی و ترجمه	۳۴۲ ایدئولوژی و ترجمه
۵۱۷ ترجمه در عصر فناوری اطلاعات	۳۵۳ ترجمه در عصر فناوری اطلاعات

ترجمه

مجموعه کتابهای «زبان‌شناسی کاربردی راتلیج» مجموعه‌ای است از مأخذهای جامعی که تکیه گاههای مورد نیاز برای تحقیق در عرصه‌های اساسی زبان انگلیسی و زبان‌شناسی کاربردی را برای دانشجویان و پژوهشگران فراهم می‌آورد.

هر یک از کتابهای موجود در این مجموعه، خوانندگان را از طریق سه بخش عمده راهنمایی می‌کند و به آنان امکان می‌بخشد که مضمونهای اصلی را در آن رشته بکاوند و بسط دهند.

• در «بخش آ»، یعنی «مقدمه» (Introduction)، مفهوما و واژه‌های اصلی مطرح می‌شوند و شیوه‌های تجزیه و تحلیل خوانندگان از طریق کاربرد عملی گسترش می‌یابند.

• در «بخش ب»، یعنی «گسترش مطالب» (Extension)، مؤلف، اقلام و اجزاء مؤثر را یک‌جا گرد می‌آورد، آنها را در بافتی از موقعیت قرار می‌دهد، و درباره سهمی که در آن زمینه دارند به بحث می‌پردازد.

• «بخش پ»، یعنی «کاوش» (Exploration)، دانشی را بنا می‌نهد که از دو بخش اول به دست آمده است و تکالیف قابل تأملی پیرامون مطالب روشنگر دیگری ترتیب می‌دهد. این بخش خوانندگان را قادر می‌سازد که درباره موضوع پژوهش به نحوی فعالانه‌تر به بررسی پردازند و آنان را ترغیب می‌کند که واکنشهای پژوهشی خود را پرورش دهند.

در سرتاسر کتاب، با تقویت درک خواننده از راه تکلیفها و پرسشهای یادآوری‌کننده، مباحث بازمینی می‌شوند، گسترش می‌یابند، با هم عجین گشته، ساختارشکنی می‌گردند.

کتاب ترجمه

- نظریه و عمل ترجمه را از زاویه‌های گوناگون زبان‌شناختی و فرهنگی — از جمله معناشناسی، تعادل (هم‌ارزی)، زبان‌شناسی نقش‌گرا، زبان‌شناسی پیکره‌زبانی و زبان‌شناسی شناختی، تحلیل متن و گفتار، مطالعات جنسیتی، و پسااستعمارگری — مورد بحث قرار می‌دهد.
- از طیف وسیعی از زبانها — از جمله فرانسوی، اسپانیایی، آلمانی، روسی، و عربی — بهره می‌گیرد.
- در مواد و مطالب حاصل از منابع مختلف — از قبیل اینترنت، آگهیهای تبلیغاتی، منتهای دینی، منتهای ادبی و فنی — کندوکاو می‌کند.
- قطعات خواندنی جالب توجهی از نامداران اصلی این رشته — از جمله جیمز هومز، جُرج استایر، ژان-پل وینه، ژان داربلنه، یوجین نایدا، ورنر کالر، و ارنست آگوست گات — گرد می‌آورد.
- ترجمه، که به همت معلمان و پژوهشگران کارآموده در این زمینه نگاشته شده است، منبعی اساسی برای دانشجویان و پژوهشگران زبان انگلیسی و زبان‌شناسی کاربردی و نیز رشته «مطالعات ترجمه» به‌شمار می‌رود.
- بزیل هتیم استاد رشته «ترجمه و زبان‌شناسی»، در دانشگاه هریوت وات انگلستان و استاد زبان انگلیسی و ترجمه در دانشگاه امریکایی شارجه است. جرمی مانندی معاون «مرکز مطالعات ترجمه» در دانشگاه ساری انگلستان است.

پیشگفتار ویراستاران مجموعه

این مجموعه، کتابهای جامعی برای راهنمایی دانشجویان در تعدادی از حوزه‌های اصلی رشته زبان‌شناسی کاربردی به دست می‌دهد. زبان‌شناسی کاربردی حوزه‌ای است غنی، پرتحرک، متنوع، و اصولاً میان‌رشته‌ای. اکنون بیش از هر زمان دیگری مهم است که کتابهای مربوط به این رشته جدیدترین تحولات مربوط به این گستره را که پیوسته در حال تغییر است به دست دهند.

کتابهای موجود در این مجموعه با این هدف طراحی شده‌اند که روشن‌بینیهای اساسی‌ای در مورد حوزه‌های اصلی فراهم آورند. طرح این کتابها، از طریق مطالب خواندنی اساسی، تضمین می‌کند که خواننده با تاریخ و سیر تحول موضوع موردنظر آشنا می‌شود و در عین حال، از طریق تکالیف و پرسشهای کلیدی، استنباطهای خود را از مباحث، مفاهیم، و تمرینها، که بافت اصولاً میان‌رشته‌ای آن موضوع را تشکیل می‌دهند، یکپارچه می‌سازد. ساختار آموزشی هر کتاب موجب می‌شود که خوانندگان فرصتهایی برای اندیشیدن، بحث کردن، پرداختن به تکلیفها، بهره‌گیری از تجربه‌های مستقل خویش، تأمل، تحقیق، و خواندن و بازخوانی منتقدانه اسناد و مدارک اساسی به دست آورند.

هر کتاب سه بخش اصلی دارد، و هر بخش از حدود ۱۰ واحد تشکیل می‌شود:

آ: بخش مقدمه: در این بخش، اصطلاحات و مفهومیهای کلیدی، از جمله فعالیتهای مقدماتی و تکلیفهای تفکرانگیز، به این منظور معرفی می‌شوند که استنباطهای اساسی، شناخت اصطلاحات، فنون تجزیه و تحلیل، و مهارتهای متناسب با مضمون و رشته [در ذهن خواننده] تثبیت شوند.

ب: بخش گسترش مطالب: در این بخش، مطالب خواندنی دست‌چین‌شده‌ی اساسی از کتابها و مقاله‌های موجود (معمولاً از ویرایش اصلی آن آثار) عرضه می‌شوند و، در هر جا که مناسب باشد، با شرح و تفسیر همراه می‌گردند. هر مطلب خواندنی در بافت کل کتاب معرفی و شرح و تفسیر می‌شود، و سپس فعالیتها و تکالیف تحقیقی/تکمیلی افزوده می‌شوند تا امکان درک و دریافت کامل‌تری درباره‌ی نظر و عمل، هر دو، فراهم آید. در برخی از موارد، مطالب خواندنی کوتاه و خلاصه شده‌اند و در شرح و بحث عمومی‌تری ادغام می‌شوند.

پ: بخش کاوش: در این بخش، نمونه‌های بیشتر و مواد و مطالب روشنگر دیگری فراهم آورده می‌شوند و، در صورت اقتضا، بر فعالیتها و تکالیف نامحدودتر و دانشجو-محورتر تأکید نهاده می‌شود به این منظور که خوانندگان و بهره‌گیرندگان را در اجرای برنامه‌های پژوهشی خود، که از لحاظ محلی مناسب‌اند، یاری دهند. تکالیف برای کار در گروهها یا برای افرادی که به تنهایی کار می‌کنند طراحی شده‌اند.

این کتاب همچنین مشتمل است بر فهرست اصطلاحات مشروح و الفبایی‌شده‌ای که به تعریف واژگان و اصطلاحات عمده‌ی مورد استفاده در کتاب می‌پردازد و زمینه‌ساز کار بیشتری در این رشته می‌شود. درباره‌ی مطالب خواندنی بیشتر و کتاب‌شناسیهای مفصل نیز راهنمایهای مبسوطی عرضه شده است.

مخاطبانی که برای این مجموعه در نظر گرفته شده‌اند عبارت‌اند از دانشجویان سال آخر دوره‌ی لیسانس و دانشجویان دوره‌ی فوق‌لیسانس و دکتری رشته‌ی زبان، زبان‌شناسی کاربردی، ترجمه و برنامه‌های مربوط به مطالعات ارتباطات. منابع پژوهشهای کاربردی سطح بالایی نیز برای معلمانی که زبان انگلیسی زبان خارجی آنهاست (EFL) و معلمانی که زبان انگلیسی زبان دوم آنهاست (ESL) و دانشجویان زبان خارجی در مؤسسه‌های آموزش عالی و دانشگاههای سراسر جهان بسیار موردنیازند. کتابهای مجموعه «زبان‌شناسی کاربردی راتلیج» برای مطالعه‌ی انفرادی و گروهی

خوانندگان و دانشجویان، و برای معلمانی که دوره‌های درسی و برنامه‌های سمیناری ترتیب می‌دهند قابل استفاده‌اند.

امیدواریم که کتابهای موجود در این مجموعه این نیازها را برآورند و سالهای سال کمک و پشتیبان دانش‌پژوهان باشند.

پرفسور کریستوفر ن. کندلین

پرفسور رانلد کارتر

سپاس‌گزاری

عده زیادی در جریان نگارش این کتاب ما را یاری داده‌اند. در این مورد سپاس خویش را از دانستن براون، استیون هاجینگز، مارگريت لنگ، آنا کریستینا لومپارت، چارلز مان، مایکل اُشی، و آنات ورنیسکی ابراز می‌کنیم. و نیز سپاس‌گزاریم از ویراستاران مجموعه، یعنی کریستوفر کندلین و رانلد کارتر، برای اظهارنظرهای مشروحشان در مراحل گوناگون؛ از لوئیزا سملین، کریستی کرکتریک، و کیت پارکر در راتلیج برای شکیبایی و حمایت و سختکوشی‌شان؛ و از نسخه‌پرداز کتاب، خانم کریستینا ویشنیکمپر، برای توجه عمیقش به جزئیات. از «گروه زبان‌شناسی، مطالعات فرهنگی و ترجمه» دانشگاه ساری انگلستان، که یکی از مؤلفان را به مدت یک دوره از ژانویه تا ژوئن ۲۰۰۲ از تدریس معاف کرد، نیز تشکر می‌کنیم.

از دارندگان حق امتیاز (کپی‌رایت) آثار زیر که اجازه دادند از قسمتهایی از متنی‌شان در «بخش ب» استفاده کنیم ممنونیم:

- R. Jakobson, "On Linguistic Aspects of Translation", in R. A. Brower (ed.) *on Translation*, Harvard University press. Reproduced by permission of The Roman Jakobson Trust u/w/o krystyna Pomorska Jakobson.
- J. S. Holmes, "The Name and Nature of Translation Studies", in J. S. Holmes, *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, Rodopi, 1988. Reproduced by permission of Rodopi BV.
- G. Steiner, *After Babel: Aspects of Language and Translation*, 3rd edition, Oxford University Press, 1998. Reprinted by permission of Oxford University Press.

- J. P. Vinay and J. Darbelnet, *Comparative Stylistics of French and English*, pp. 20-27, John Benjamins, 1995. Reproduced by permission of John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/ Philadelphia.
www.benjamins.com.
- J. C. Catford, *A Linguistic Theory of Translation*, Oxford University Press, 1965. Reprinted by permission of Oxford University Press.
- M. L. Larson, *Meaning-Based Translation*, 2nd edition, University Press of America, 1998. Reproduced by permission of the University Press of America.
- E. A. Nida, "Science of Translation", in *Language* 45, 3, 1969. Reproduced by permission of the Linguistic Society of America.
- E. A. Nida, *Toward a Science of Translating*, Brill Academic Publishers, 1964 (reprint 2003). Reproduced by permission of Brill Academic Publishers.
- W. Koller, "The Concept of Equivalence and the Object of Translation Studies", in *Target* 7:2, 1995. Reproduced by permission of John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.
www.benjamins.com.
- J. Levy, "Translation as a Decision Process", in *To Honour Roman Jakobson II*, Mouton de Gruyter, 1967. Reproduced by permission of Mouton de Gruyter.
- E. A. Gutt, "Pragmatic Aspects of Translation: Some Relevance-Theory Observations", in *The Pragmatics of Translation*, L. Hickey, Multilingual Matters, 1998. Reproduced by permission of Multilingual Matters Ltd.
- K. Reiss, "Text Types, Translation Types and Translation Assessment", in Andrew Chesterman (ed) *Reach ups in Translation Theory*, Suomalainen Kirjakauppa, 1989. Reproduced by permission of the publisher.
- M. Gregory, "Perspectives on Translation", in *META*, XXV. 4, 1980. Reproduced by permission of Copibec.
- C. James, "Genre Analysis and the Translator", in *Target* 1:1, 1989. Reproduced by permission of John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia www.benjamins.com.
- D. Bruce, "Translating the Commune: Cultural Politics and the Historical Specificity of the Anarchist Text", in *Traduction, Terminologie, Redaction*, No. 1. Reproduced by permission of TTR, McGill University,

Montreal, Canada.

P. Fawcett, "Translation and Power Play", in *The Translator*, vol. 1, no. 2, 1995. Reproduced by permission of St Jerome Publishing.

T. Niranjana, *Siting Translation: History, Post-Structuralism and the Colonial Context*, University of California Press © 1991 The Regents of the University of California. Reproduced by permission of University of California Press.

D. J. Arnold, L. Balkan, S. Meijer, R. L. Humphreys and L. Sadler, *Machine Translation: An Introductory Guide*, Blackwells-NCC, 1994. Reproduced by permission of Douglas Arnold.

و از دارندگان حق امتیاز آثار زیر که اجازه دادند از مثالها و تصویرهایشان استفاده کنیم نیز سپاس گزایم:

Georgetown University Press for Figure C5.1, a series of cup-like objects, from William Labov (1973) "The Boundaries of Words and their Meanings";

Laboratoire RALI of the University of Montreal for the parallel concordance of the Canadian Hansard, produced with their TSrali system and used in Text A14.3;

Lou Bernard at the British National Corpus for Figures C5.2 and C5.3, sample concordances of *handsome and pretty*;

Milengo for Figure A14.1, The Localization Process;

TRADOS for Figure A14.2, the screenshot from the Translator's Workbench. Copyright © TRADOS Incorporated 2004. Used by Permission. All rights reserved.

جرمی ماندی و بیزیل هتیم

فوریه ۲۰۰۴

چگونگی استفاده از این کتاب

ترجمه

ترجمه، چه تجاری چه ادبی، فعالیتی است که در جهان گسترش یافته امروز فوق العاده در حال رشد یافتن است. بررسی ترجمه، یعنی حوزه‌ای میان رشته‌ای که به «مطالعات ترجمه» شهرت دارد، نیز در بیست سال گذشته به نحو چشمگیری بسط یافته است. این حوزه با طیف وسیعی از سایر رشته‌ها، از زبان‌شناسی و زبانهای جدید گرفته تا «مطالعات فرهنگی» و «ساست‌مارگری، ارتباط برقرار کرده است. نویسندگان این کتاب کوشیده‌اند که هم درباره عمل و هم درباره نظریه ترجمه به شیوه‌ای آسان فهم و منظم به پژوهش پردازند. در طرح و تنظیم این کتاب، به خصوص نیازهای دانشجویان درجه فوق لیسانس (کارشناسی ارشد) و دانشجویان سال آخر دوره لیسانس (کارشناسی) رشته ترجمه یا زبان‌شناسی کاربردی، پژوهشگرانی که به تحقیق در این رشته می‌پردازند، و مترجمان حرفه‌ای که مایل‌اند علاوه بر اجرای کار معمول به بررسی نظریه هم پردازند دقیقاً در نظر گرفته شده است. امید است که کتاب حاضر روشن بینها و سرمشقه‌های سودمندی برای پژوهشگران مجرب‌تر نیز فراهم آورد.

کتاب به سه بخش (آ، ب و پ) و ۱۴ واحد تقسیم شده است. هر واحد در هر یک از بخشها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در بخش آی هر واحد، مفهومی عمده هر حوزه ترجمه مطرح و معرفی می‌شوند و تکلیفهای تفکر انگیز عرضه می‌گردند تا خواننده به اندیشیدن همه جانبه درباره نظریه ترغیب شود. در کادرهای مربوط به مفهومیهای کلیدی، نکته‌های عمده مشخص و خلاصه می‌شوند.

سپس در بخش ب، یعنی در مرحله گسترش مطالب، متنهای جالبی عرضه می‌شوند که گزیده‌هایی‌اند از مقاله‌ها یا کتابهای اساسی در موضوع مربوط به بحث. هر مطلب خواندنی با تکالیف مختصری همراه است: تکلیفی که با عبارت *پیش از مطالعه این متن شروع می‌شود* کمک می‌کند که مفهومیهای بخش آ به خاطر آیند؛ عبارت *در ضمن مطالعه این متن اجزاء و عناصر بسیار مهم آن مطلب خواندنی را تشریح می‌کند؛* و عبارت *پس از مطالعه این متن* رئوس نکته‌های عمده را جمع‌بندی می‌کند و زمینه را برای کاوش آماده می‌سازد.

بخش پ بخش کاوش است. در اینجا بخشهای پیشین با مجموعه‌ای از تکالیف و برنامه‌ها نقد و پرورده می‌شوند، به این ترتیب که در آغاز اطلاعات مشخصی در اختیار خواننده قرار می‌گیرد تا به پژوهش پردازد و سپس خواننده ترغیب می‌شود که در زمینه زبانی و فرهنگی خویش دست به کاوش وسیع‌تر بزند و تحقیقی اصیل و ابتکاری به عمل آورد.

در پایان کتاب، فهرست مشروحی از اصطلاحات فراهم آمده است که اصطلاحات اصلی مربوط به «مطالعات ترجمه»، از جمله تعدادی از اصطلاحات مربوط به زبان‌شناسی و «مطالعات فرهنگی»، را دربردارد. این واژه‌ها و اصطلاحات، برای سهولت ارجاع، در متن کتاب با حروف سیاه مشخص شده‌اند. و سرانجام، کتاب‌شناسی کاملی منابع مربوط به مباحث نظری را یکجا گرد می‌آورد. فهرستی از «منابعی برای مطالعه بیشتر» در قسمت آخر کتاب برای هر واحد به دست داده شده است.

تکلیفها و مثالهای متن کتاب شماره‌گذاری شده‌اند تا خواننده بتواند به سهولت به آنها رجوع کند. نمونه زیر روشنگر روال کار است:

مثال آ، ۲-۶-آ متن مبدأ فرانسوی

Couvercle et cuves en polycarbonate. Matériau haute résistance utilisé pour les hublots d'avion.

[Lid and bowls in polycarbonate. High resistance material used for aircraft windows.]

[سرپوش و کاسه‌ها از پلی کربنات‌اند، ماده‌ای بسیار مقاوم که در پنجره‌های هواپیما به کار برده می‌شود].

مثال آ، ۲-۶ ب متن مقصد: انگلیسی

Workbowls and lid are made from polycarbonate, the same substance as the windows of Concorde.

[کاسه‌ها و سرپوش از پلی کربنات ساخته شده‌اند، ماده‌ای از همان جنس پنجره‌های هواپیمای کنکوردد.]

تکلیف آ، ۲-۴

« ترجمه مثال آ، ۲-۶ ب را بخوانید و به راهبردهایی که مترجم برای افزایش فهم‌پذیری (comprehensibility) به کار برده است بیندیشید.

شماره مربوط به هر متن به ترتیب اشاره دارد به بخش، واحد، و مثال. بنابراین، در اینجا نخستین متن (آ، ۲-۶ آ) در بخش آ، واحد ۲، و مثال ۶ است. «آ»ی آخر به معنی متن اصلی است. در پی آن یک ترجمه معکوس (back translation) امانت‌دارانه قرار می‌گیرد. ترجمه واقعی این گونه شماره‌گذاری می‌شود: «آ، ۲-۶ ب»؛ «ب»ی آخر حاکی از آن است که این ترجمه نوعی روایت یا برگردانی است از «آ، ۲-۶ آ». تکلیفهایی که با آن همراه هستند پیاپی تنظیم می‌شوند.

البته، مطالعه درباره ترجمه به ناچار دانستن بیش از یک زبان را ایجاب می‌کند. اما این کتاب برای استفاده خوانندگان با هر گونه پیشینه زبانی طراحی شده است که از حیث معلومات زبان انگلیسی در سطحی پیشرفته‌اند، خواه انگلیسی زبان مادری‌شان باشد و خواه نباشد. از این رو، در مثالهای مربوط به ترجمه، زبان انگلیسی همیشه یا زبان مبدأ (اصلی) است یا زبان مقصد. زبانهای دیگری که در مثالهای ترجمه می‌آیند گوناگون‌اند، و از آن جمله‌اند زبانهای مهم اروپایی و زبان عربی. چنان‌که در مثال روشنگر بالا مشاهده می‌شود، برای آسان ساختن کار تجزیه و تحلیل، نوعی ترجمه معکوس انگلیسی از متن مبدأ فراهم آمده است. ترجمه معکوس ترجمه‌ای است که از لحاظ ساخت واژگانی و نحوی به متن مبدأ (source text) شباهت بسیار زیادی

دارد. این نوع ترجمه به خواننده امکان می‌دهد که ساخت ترجمه حقیقی را با ساخت متن اصلی مقایسه کند. به همین دلیل، منتهای مبدأ اصلی غالباً حذف شده‌اند، اما برای مراجعه به آنها، برخی از این متنها را در وب‌سایت کتاب می‌توان یافت (مطلب بعدی).

تکلیفهای گوناگون فراوانی که جزء چارچوب اصلی کتاب شمرده می‌شوند به شیوه‌ای طراحی شده‌اند که می‌توانند مورد استفاده خوانندگانی قرار گیرند که یا به تنهایی یا به صورت جفت جفت کار می‌کنند یا در گروههای آموزشی رسمی تری جای دارند. تکلیفهای بخش آ به این منظور طراحی شده‌اند که خوانندگان را ترغیب کنند تا به اعتبار و کاربرد مفهومی نظری بیندیشند و آنها را با تجربه خود پیوند دهند. در بخش ب، تکلیفهای مربوط به «پس از مطالعه این متن» ممکن است برای آنکه یکی از اعضای کلاس بحثی را با آن آغاز کند مناسب باشند، یا می‌توان در نخستین مراحل ارزشیابی، با مطرح کردن آنها، از دانشجویان خواست که طی یک مقاله کوتاه به آنها پاسخ دهند. در بخش پ تکلیفها دامنه‌دارترند، بخصوص «طرحها»یی که در مواردی چند ممکن است گسترش یابند و به صورت طرحهای پژوهشی تمام‌عیار و حتی پایان‌نامه‌های دکتری درآیند! اگرچه اطلاعات در اختیار خواننده گذاشته می‌شود و روشهایی هم برای اجرای کار توصیه می‌گردند، اما طرحهای پیچیده‌تر هنگامی بهترین تأثیر را به بار خواهند آورد که دانشجویان درباره مواد و مطالب تازه، فعالانه پژوهش کنند و فرصت مصاحبه کردن با مترجمان حرفه‌ای یا بررسی کار آنان را داشته باشند. گاه آن حرفه‌ایها در حقیقت ممکن است معلم کلاسهای ترجمه باشند.

فهرست ارجاعی مطالب کتاب، توصیف‌کننده هر واحد (۱ تا ۱۴) و هر بخش (آ، ب، پ) است. این فهرست امکان می‌دهد که کتاب را به‌طور «عمودی» یا به نحو «افقی» دنبال کنیم، یعنی یا می‌توان آن را به ترتیب خطی خواند، از آغاز تا پایان همه واحدهای بخش آ، سپس همه واحدهای بخش ب، و بعداً همه واحدهای پ،

یا می‌توان آن را به ترتیب مضمونی خواند، به طوری که مضمون هر واحد، در بخشهای مختلف پیگیری شود (مثلاً واحد «آ»، «ب» بخش «آ» و در پی آن واحد «ب»، «آ» و سپس واحد «پ»، «آ» و بر همین قیاس). بسیاری از خوانندگان یا معلمان ممکن است ترتیب مضمونی را فوق‌العاده سودمند بدانند، به خصوص از آنجا که هر واحد از بخش پ مفهومی‌های عرضه‌شده در بخش آ و بخش ب از همان واحد را معمولاً مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد و احتمال می‌رود که آن مفهومی‌ها سپس در بخش «آ»ی واحد بعدی با شرح و بسط بیشتری پرورانده شوند.

در این کتاب، مفهومی‌های متعددی معرفی و کاویده می‌شوند، اما این مفهومی‌ها را فقط به وسیله جست‌وجوی دقیق مطالب خواندنی و طرحهای پژوهشی بعدی می‌توان به نحو شایسته گسترش داد. احتمال قوی می‌رود که کتابهای راهنمای زیر در مراحل آغازین این پژوهش از ارزش خاص برخوردار باشند:

- Mona Baker (ed.) (1998), *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, London and New York: Routledge.
- David Crystal (2003), *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Oxford: Blackwell, 5th edn.
- Jeremy Munday (2001), *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*, London and New York: Routledge.
- Mark Shuttleworth and Moira Cowie (1997), *Dictionary of Translation Studies*, Manchester: St Jerome.
- Lawrence Venuti (ed.) (2000), *The Translation Studies Reader*, London and New York: Routledge.

همچنین توصیه می‌کنیم که خواننده، منابع و نمونه‌های متنهایی را که احتمال می‌رود برای طرحهای پژوهشی ارزشمند باشند گردآوری کند. این مطالب و نمونه‌ها ممکن است مشتمل باشند بر یک یا چند ترجمه ادبی به زبان مادری خواننده (به علاوه نسخه‌ای از متن مبدأ زبان خارجی)، ترجمه‌ای از اثری کلاسیک از قبیل اثر شکسپیر، متنهای موازی (parallel texts) (خواه جفت‌های متنهای اصلی همراه با ترجمه آنها و خواه جفت‌های متنهای ترجمه‌نشده درباره یک موضوع واحد به زبانهای مختلف)، و مثالهای دیگری که در ترجمه‌ها (ی خوب و بد) با آنها مواجه می‌شویم.

در مورد این کتاب، و برای «مجموعه زبان‌شناسی کاربردی راتلیج»، می‌توان از این وب‌سایت استفاده کرد:

<<http://www.routledge.co.uk/rcenters/linguistic/series/ral/041528306X>>

سایر مثالهای برگرفته شده از متون، ترجمه‌ها، مواد و مطالب روشنگر، و آخرین اطلاعات دربارهٔ تحولات و رویدادها در زمینه «مطالعات ترجمه» در این سایت اعلام خواهند شد.